

চিত্ৰকূটৰ চিত্ৰ-মাধৱ কন্দলি

অবিলম্বে চিত্ৰকূট বন পাচে পাইলা ।
হৰিষ বদনে বামে সীতা মুখ চাইলা ॥৫৪
দেখা দেখা জানকী হৰিষ কৰি মন ।
ফল মূল যুকুত বিবিধ তৰুবন ॥৫৫
জাঁই যুতি বকুল বন্দুলি কণিকাৰ ।
কাঞ্চন টগৰ কুন্দ শেৰালি মন্দাৰ ॥৫৬
অশোক পলাশ ফুলি গৈল হিংসা হিঁসি ।
নাগেশ্বৰ চম্পক ফুলিল অহৰ্ণিশি ॥৫৭
পীণ্ড তগৰ বক ফুলিল সেৱতি ।
ধুন্দুৰ কনৌৰ আৰু ফুলিল মালতি ॥৫৮
ওড় পুষ্প মালি গুৰামালি আৰু মালি ।
তমাল তুলসী মাঠে মৰুৱা শেৰালি ॥৫৯
বসন্ত সময়ে কাম ৰাজাৰ পয়ান ।
পুষ্পৰ ধনুত আৰোহিয়া পাঞ্চবান ॥৬০
ভাৰ্য্যা পুৰুষৰ কাম বাণে কৰে লখ ।
বিৰহী জনৰ ভৈল সহন আসখ ॥৬১
সেনাপতি লৰি ভৈল মলয়ৰ বাৰ ।
মহাবীৰ নাদ ভৈল কোকিলৰ বাৰ ॥৬২
পক্ষীগণ বাৰে যেন বাৰে বাদ্যভাণ্ড ।
নাগেশ্বৰ ফুল কাম নৃপতিৰ দণ্ড ॥৬৩
গুঞ্জৰিত বাৰে সৰে ভ্ৰমৰ লৰিল ।
কেতকী কুসুমে যেন কোণ্ডক গঢ়িল ॥৬৪
কোকিল ভ্ৰমৰ পক্ষী ময়ূৰৰ বাৰে ।
কাম ব্যাধি পীড়িয়া নসহে মোৰ গাৰে ॥৬৫
শুনি মন মোহিত পাৰয় নিৰন্তৰে ।
ভালেসে ত্ৰোথত কাম দহিলা ঈশ্বৰে ॥৬৬
দেখ দেখ সীতা আম জাম পনিয়াল ।
তাম্বুল কণ্ঠাল নাৰিকল নানা ফল ॥৬৭
কমলা মোহৰি শ্ৰীফলৰ গন্ধ বহে ।
নানা ফুল ফলৰ সুৰভি বায়ু বহে ॥৬৮
সব বৃক্ষে বাহুয় মাসৰ ফল ধৰে ।
আশেষ চটকে পৰি পৰি ৰোল কৰে ॥৬৯

জলচৰ থলচৰ জাকে জাকে পক্ষী ।
সীতাক বিনান্তে চলি যান্ত লেখি লেখি ॥৭০
কঙ্ক বঙ্ক মউপিয়া পক্ষী মনোনীত ।
নানাবিধ চিত্ৰ পক্ষী দেখিতে শোভিত ॥৭১
কোকিলৰ বাৰ পেচা ফিঞ্চা শুকসাৰি ।
মনোহৰ পক্ষী যত বৰ্ণাইতে নপাৰি ॥৭২
মন্দাকিনী নদীত দেখিয়া পক্ষীগণ ।
সীতাক সম্মুখি বামে বুলিলা বচন ॥৭৩
ৰাজহংস দেখা সীতা তোমাৰ গমন ।
চক্ৰবাক যুগল তোমাৰ দুই তন ॥৭৪
কল হংস বাৰ কাঞ্চি নুপুৰৰ নাদ ।
বদন কমল তোৰ দেখন্তে আহ্লাদ ॥৭৫
বদন উপৰে তোৰ নয়ন যুগলে ।
খঞ্জন দুতয় যেন চলয় কমলে ॥৭৬
জনকৰ জীৱ দেখ নদী মন্দাকিনী ।
তোমাৰ সদৃশ সুশোভিত মধ্যখনি ॥৭৭
বিদূৰ গমনে যেন মিলিল প্ৰয়াস ।
কৃশ ভৈল শৰীৰ ঈষত ফেন হাস ॥৭৮
চিত্ৰকূট পৰ্ব্বতক দেখিয়োক সীতা ।
পকা আমে গৌৰবৰ্ণ কৰিল চৌভিতা ॥৭৯
ওপৰত মেঘ যেন দেখিয় শোভন ।
বাঢ়িল নিকলি যেন পৃথিৱীৰ তন ॥৮০
শিখৰী ওপৰে মন্দাকিনী শুক্ল জল ।
তনক ঢাকিয়া যেন বস্ত্ৰৰ আঞ্চল ॥৮১
সুৰভি শীতল বায়ু বহে বৃক্ষ তলে ।
উপভোগ কৰিও অমৃত সম ফলে ॥৮২
সুশোভন গৈৰিক বিচিত্ৰ ধাতু ভাল ।
সুবৰ্ণৰ তন মণি ৰতন পোৱাল ॥৮৩
পাৰিজাত মন্দাৰ চম্পক শাল তাল ।
আশেষ ৰমন সুখে বঞ্ছিয়োক কাল ॥৮৪
তুমি সমে চিত্ৰকূট হৈবোঁ আমি থিত ।
গৌৰী মহাদেৱে যেন কৈলাস গিৰিত ॥৮৫

অসমীয়া সাহিত্যৰ আদি যুগ তথা প্ৰাক্-শংকৰ যুগৰ শ্ৰেষ্ঠ কবি মাধৱ কন্দলীয়ে কছাৰী ৰজা মহামাণিক্যৰ অনুৰোধত আৰু পৃষ্ঠপোষকতাত সংস্কৃত বাণ্মীকি ৰামায়ণৰ আধাৰত অসমীয়া ভাষাত ‘সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণ’ ৰচনা কৰিছিল। এই ৰামায়ণৰ ‘অযোধ্যা কাণ্ড’ৰ অন্তৰ্গত ‘চিত্ৰকূটৰ চিত্ৰ’ (বা চিত্ৰকূট বৰ্ণন) খণ্ডটিত বনবাস কালত শ্ৰীৰাম, সীতা আৰু লক্ষ্মণে চিত্ৰকূট পৰ্বতত কটোৱা দিনবোৰৰ এক অপৰূপ চিত্ৰ ফুটি উঠিছে। এই প্ৰসংগটোত কবিগৰাকীয়ে প্ৰকৃতিৰ মনোমোহা ছবি অঁকাৰ লগতে নিজৰ স্বকীয় মৌলিকতা আৰু প্ৰতিভাৰ সুন্দৰ পৰিচয় দি গৈছে।

তলত প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ বৰ্ণনা আৰু কবিৰ মৌলিকতা সম্পৰ্কে উদাহৰণসহ বহলাই আলোচনা কৰা হ’ল:

১. চিত্ৰকূটৰ প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ বৰ্ণনা

বনবাসৰ জতুগৃহসদৃশ কষ্ট আৰু দুখৰ মাজতো চিত্ৰকূট পৰ্বতমালাৰ প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশে ৰাম-সীতাৰ মনলৈ এক নতুন প্ৰাণৰ সঞ্চাৰ কৰিছিল। মাধৱ কন্দলীয়ে এই ঠাইৰ প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য বৰ্ণনা কৰিবলৈ গৈ ইয়াক যেন এক স্বৰ্গৰ ৰাজ্য বা দেৱৰাজ ইন্দ্ৰৰ ‘নন্দন কানন’ৰ সৈতে তুলনা কৰিছে।

- **বনভূমি আৰু তৰু-লতা:** চিত্ৰকূটৰ চাৰিওফালৰ অৰণ্যখন বিবিধ ফল-ফুল, লতা আৰু চিৰসেউজীয়া তৰু-তৃণৰে পৰিপূৰ্ণ আছিল। আম, জামু আদি ফলৰ ভাৰেৰে হালি পৰা গছবোৰে পৰিৱেশটো সুন্দৰ কৰি ৰাখিছিল।
- **প্ৰাণৱন্ত পৰিৱেশ:** পৰ্বতৰ মাজেৰে বৈ যোৱা জলধাৰা, চৰাই-চিৰিকিৰ মধুৰ কলৰৰ আৰু বন্যপ্ৰাণীৰ স্বাচ্ছন্দ্যময় বিচৰণে ঠাইখুবাক অতি শান্তিপূৰ্ণ কৰি তুলিছিল।

উদাহৰণ: প্ৰভু ৰামে বনবাসৰ অৱসাদ পাহৰি আনন্দ মনেৰে সীতাক সেই প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য দেখুৱাই কৈছিল—

দেখা দেখা জানকী হৰিষ কৰি মন। ফল মূল যুকুত বিবিধ তৰুবন ॥

এই পংক্তিটোৱে পঢ়ুৱৈৰ মনত এখন সেউজীয়া আৰু সজীৱ চিত্ৰকূটৰ ছবি আঁকি দিয়ে, য’ত প্ৰকৃতিৰ ফল-মূল আৰু তৰু-লতাই মানুহৰ মনলৈ আনন্দ কঢ়িয়াই আনিছে।

২. কবি মাধৱ কন্দলীৰ মৌলিকতা

বাণ্মীকি ৰামায়ণৰ সংস্কৃত শ্লোকসমূহৰ ছবছ আক্ষৰিক অনুবাদ নকৰি মাধৱ কন্দলীয়ে নিজৰ মৌলিক কবিত্বশক্তি আৰু প্ৰতিভা প্ৰয়োগ কৰিছিল। এই মৌলিকতাখিনি মূলতঃ কেইটামান বিশেষ দিশত প্ৰকাশ পাইছে:

ক) অসমীয়া সমাজ আৰু প্ৰকৃতিৰ ঘৰুৱা প্ৰতিফলন:

সংস্কৃত গ্ৰন্থৰ আধাৰ হ’লেও কবিগৰাকীয়ে বৰ্ণনাবোৰত অসমীয়া জনজীৱনৰ ঘৰুৱা পৰিৱেশ, থলুৱা গছ-গছনি আৰু প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ সুন্দৰ ৰূপায়ণ ঘটাইছে। যাৰ ফলত কাব্যখনৰ কাহিনীটো আমাৰ নিজৰ মাটিৰ বুলি অনুভৱ হয়।

খ) সহজ, সৰল আৰু প্ৰাঞ্জল ভাষাৰ প্ৰয়োগ:

সেই সময়ৰ পটভূমিতো কন্দলীয়ে কোনো গধুৰ, জটিল বা কৃত্ৰিম সংস্কৃত শব্দৰ আশ্ৰয় নোলোৱাকৈ অতি সৰল, ঘৰুৱা আৰু ঠাঁচৰ অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিছে। তেওঁৰ ভাষা আছিল একেবাৰে পোনপটীয়া।

গ) মানৱীয় আবেগ আৰু নাট্যধৰ্মিতা:

পৌৰাণিক চৰিত্ৰবোৰক কেৱল অতিমানৱ বা দেৱতুল্য দেখুৱাৰ পৰিৱৰ্তে কবিগৰাকীয়ে সিহঁতৰ মাজত মানৱীয় দুৰ্বলতা আৰু আবেগ খুব সুন্দৰকৈ ফুটি উঠিছে।

উদাহৰণ (লক্ষ্মণৰ খং আৰু ৰামৰ শান্ত স্বভাৱ): চিত্ৰকূটত থাকোঁতে এদিন ভৰতে বিশাল সৈন্যবাহিনী লৈ প্ৰৱেশ কৰাত লক্ষ্মণে ভুল বুজি ক্ৰোধত জৰ্জৰিত হৈ উঠিছিল। সেই পৰিস্থিতিত শ্ৰীৰামে অতি শান্তভাৱে লক্ষ্মণৰ ভুল ভাঙিছিল:

বামৰ বচনে লক্ষ্মণৰ ভাঙিল ভ্ৰম। লজ্জিত ভৈলা দেখি প্ৰভুৰ সম অনুপম ॥

এই দৃশ্যটোত লক্ষ্মণৰ আৱেগিক দ্ৰেগ্ধ আৰু বামৰ শান্ত-সংযমী স্বভাৱেৰে পৰিস্থিতি নিয়ন্ত্ৰণ কৰা কাৰ্যই কবিৰ নাট্যধৰ্মী মৌলিকতা স্পষ্ট কৰি তোলে।

‘চিত্ৰকূটৰ চিত্ৰ’ কবিতাংশত মাধৱ কন্দলিয়ে প্ৰকৃতিৰ যি সজীৱ আৰু ৰম্য ছবি অঁকিছে, সেয়া তেওঁৰ কালজয়ী প্ৰতিভাৰ পৰিচায়ক। প্ৰাকৃতিক বৰ্ণনাৰ মাজত ঘৰুৱা ভাষাৰ প্ৰয়োগ আৰু মানৱীয় আৱেগৰ সুন্দৰ সন্মিলনে এই খণ্ডটোক কেৱল এটি পৌৰাণিক কাহিনীৰ অংশতেই সীমাবদ্ধ ৰখা নাই, বৰঞ্চ অসমীয়া সাহিত্যৰ এক অমূল্য ৰত্ন হিচাপে চিৰকালৰ বাবে অমৰ কৰি ৰাখিছে।